

Naszvadi tűzvirág

Egy felvidéki rendezvény hatósugarai

Hatodik alkalommal került sor ebben az esztendőben a május 30. és június 8. közötti tíz nap során a Tűzvirág Naszvadi Nemzetközi Zománcművészeti Seregszemlére, s vele párhuzamosan ötödik alkalommal a Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskola nagy nyári szimpóziumára. Habár ezek a számok még nem tanúskodnak nagy múlttól, de úgy érzem, ez, egy szinte a semmiből született rendezvény esetében, már jelent valamit. Mert azt már az első rendezvény megnyitóján elmondtam a rendezvény igazgatójaként, s meg is írtam azóta jónéhányszor és jónéhány helyen, hogy falusi szinten meglehetősen merész és szokatlan vállalkozásba fogott a Csemadok naszvadi alapszervezete, amikor a 2008-as esztendő második felében szervezni kezdte a Tűzvirág néven megrendezésre kerülő Nemzetközi Zománcművészeti Fesztivált, az azt körbefogó és végigkísérő Művészetek Hete rendezvénysorozattal együtt, falusi környezetben, Naszvadon. Bár az is igaz, hogy ebben a községben szinte minden adott volt már akkor is, egy ilyen nagyságrendű rendezvény megvalósításához (és, a szándék szerinti, esetleges, hosszú távon való meghonosításához is). S az is igaz, mind a mai napig, hogy eleve merész és esetleg ma még szokatlan rendezvények szervezését is fel kell vállalnunk, ha a Csemadok (az egykori Csehszlovákia, ma pedig, Szlovákia, a Felvidék magyarságát összefogó társadalmi szervezet) mára kissé bizony megcsorbult névén és méltóságán igazítani szeretnénk. Meg kell mutatni magunkat, hogy vagyunk, itthon, sajátjaink előtt is, meg a világ előtt is. S valljuk be, a jelenlegi állapotokat ismerve, a szövetség országos, rendszerváltást követő, szinte teljes szervezeti leépülését követően, ma ez elsősorban a még mindig aktívan tevékenykedő alapszervezetektől várható el. Az olyanoktól például, mint éppen a naszvadi Csemadok alapszerve-

zet is. Mert, bármily paradoxul is hangzik, a valós magyar tömeg, az előbb leírtak ellenére is, ma is, e szervezet mögött tudható a Felvidéken.

Engedtetsek meg néhány gondolat a rendezvénynek otthont adó községről, Naszvadról. *Labore et concordia*. A község címerének, pecsétnyomójának jelmondata. Ami magyarul annyit jelent, hogy *Munkával és összefogással*. Találó kifejezés, és nem is véletlen. Dolgos, egyszerű emberek, halászok, pásztorok, földművesek lakták mindig is e települést. A történelem viharai pedig, nagyon sokszor tették próbára összetartásukat is. S hogy ma is itt vagyunk, azt bizonyítja, hogy ezek az emberek állták és állják ma is a történelem próbáit és megpróbáltatásait. Néha több, néha kevesebb sikerrel, de mégis... Az első írásos feljegyzés a községről – mai ismereteink szerint – ugyan 1269-ből maradt fenn, ám egyéb adatokból és összefüggésekből adódóan ősidők óta lakott településként aposztrofálható. Egy feljegyzés *pogánykori halomról* szól a község *Póstornya* nevű dűlőjében, s a múlt század hatvanas éveinek végén és hetvenes éveinek elején végzett ásatások során a *honfoglaló magyarok legelső temetőinek egyikét* tárták fel a községhez tartozó, *Rókalyukak* dűlőben. A község a ta-tárjárás, majd a törökidő idején, többször is, szinte teljesen elpusztult, majd újjáépült, s 1948-ig az Esztergomi Érsekség birtoka volt. Szent Maurícusról elnevezett első plébániatemplomát (a halászok védőszentjének, Nepomuki Szent Jánosnak a szobra található ma e templom helyén) első ízben, az 1330-as években említik. Ugyanezen forrás szerint vásártartási joga 1416-tól igazolt, s a XV. században – első sorban vizahalászati kiváltsága alapján – elnyeri a mezővárosi jogállást is, amely néhány évtizedig még a török kort követően is fennáll. Jelenlegi katolikus templomát, mely Szent Józsefnek lett felajánlva, Batthyáni József bíboros primás

építetteti 1781-92-ben. Az addig színmagyar, teljes egészében katolikus felekezetű nagyközség életében az 1945-48-as időszak hoz egy óriási, véleményem szerint még ma is érezhető törést. Nem kerüli el a községet a deportálási hullám, majd 1947-48-ban a község lakosságának több mint felét, majdnem háromezer embert, Magyarországra telepítik. Arányait tekintve – tudomásom szerint – egyetlen más települést sem érintett ilyen drasztikusan a kitelepítés az akkori Csehszlovákiában! A kitelepítettek helyére, Magyarország néhány régiójából, elsősorban Kiskőrös, Békéscsaba környékéről ezer-egynéhány magyarországi szlovákot telepítenek. Nemcsak a lakosság nemzetiségi összetétele változik meg egycsapásra (65% magyar, 35% szlovák), hanem a betelepültek felekezeti hovatartozása is igen sokszínű. 1951-52-ben evangélikus, majd néhány év múlva baptista templom épül a községben. A rendszerváltást követően pedig, elkészül az Apostoli hitvallású felekezet temploma-imaháza is. Ma tehát lényegében ennek a négy felekezetnek a ténykedése számottevő a községben (a legutóbbi adatok szerint jelenleg 3850 római katolikus, 392 evangélikus, 224 baptista és 54 apostoli hitvallású személy él a községben). A község lakosainak száma az utóbbi másfél évtizedben 5000-5100 között ingadozik, a magyar nemzetiségű lakosok aránya nagyjából 60%-ra csökkent. Az utóbbi hatvanöt esztendőben már magyar- és szlovák nyelvű alapiskola is működik a községben, a tanulók aránya ezen időszakban megfordult a két intézményben, az általánosnak mondható tendenciának megfelelően, vagyis, a szlovák tannyelvű oktatási intézmény javára.

Ám e kis kitérő után térjünk vissza a rendezvényhez, a zománcművészethez, s a magyar képzőművészeti hagyományban jelentős múlttal rendelkező képzőművészeti szabadiskolá(k)-hoz. Maga a zománcművészet, vagyis a tűz-zománc, az egyik ősi formája a képzőművészetnek. Az ötvösművészettel párosulva szinte a kezdetektől jelen van a képzőművészetben. A múlt század folyamán önálló műfajjá nőtte ki magát, s jelenleg is reneszánszát éli, s számos mestere, magasszintű művelője van a képzőművészek társadalmában világszerte. Mindezt magam is megtapasztalhattam, amikor 2008 nya-

rán, egy – akkor – húsz évvel azelőtti meghívást felelevenítve, képzőművészettel (is) foglalkozó publicistaként pár napot eltölthettem a zománcművészet egyik európai fellegrájában, a Kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhelyben, nyári alkotótáborának kellős közepén. Az Alkotóműhely ma már négy évtizedes léte alatt a világ szinte minden országából megfordultak zománcművészek ebben a műhelyben (otléttem idején éppen magyar, cseh, szlovák, orosz, oszét zománcművészek töltötték alkotómunkával teli napjaikat-heteiket a műhely falai között). Hatalmas az Alkotóműhely zománccyűjteménye is, melynek töredékét állandó kiállításon is láthattam az intézménynek helyet adó egykori malom hangulatos emeleti kiállítótermében.

Nos, a naszvadi Tűzzománc Seregszemle egyik alapgondolata talán éppen itt fogalmazódott meg az emberben, az intézménynek ezt a pótolhatatlan ténykedését látva, és többezres tételszámú gyűjteményéről tudomást szerezve. A másik ösztönző gondolat, kicsit később, bizonyos dolgoknak utánanézve, abból a felismerésből adódott, hogy a képzőművészet ezen ágának éppen Szlovákiában nincs jelen pillanatban jelentősebb presztízse, s éppen Szlovákiában nincs jelen pillanatban ennek a művészeti ágazatnak egyetlen jelentősebb fóruma sem. A harmadik meghatározó tényező pedig az volt, hogy Naszvad, egy, az utóbbi negyedszázadban igen dinamikus fejlődő és szépülő nagyközség szinte minden adottsággal rendelkezik ahhoz, hogy (a tervek szerint) hosszú távon is, rendszeresen ismétlődően otthont biztosítson egy ilyen nagyságrendű rendezvénynek. Az ötlet megértésre talált a Kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely akkori igazgatójánál, megértésre és támogatásra a helyi önkormányzatnál és községünk polgármesterénél, s az új utakat és formákat (is) kereső, azóta Dobosi Róbert elnök irányítása mellett működő, Csemadok alapszervezet volt az, amely az ötlet megvalósítását magára vállalta. Az első esztendőben, 2009-ben, éppen a kecskeméti műhely gyűjteményéből szerveztünk, öt helyen a községben, a művelődési házban, az Éder vendéglőben, a katolikus templomban, a tájházban, s egy sörözőben, mintegy hetven, magyar, szlovák, cseh, orosz, ukrán, kínai, francia, oszét, lengyel,

székelyföldi, indiai, kínai művészek alkotásaiból egy-egy kiállítást. A Tájházban berendezett ideiglenes zománcműhelyben pedig, a szomszéd kisváros, Gúta művészeti szakközépiskolásai, a Schola Privata Gutaiensis zománcczakos növendékei tartottak gyakorlati bemutatókat az érdeklődőknek. Elsőre talán szokatlannak tűnhet a felsorolt kiállítóhelyek egyike-másika. Nos, szervezőként egy eddig beidegződött sémán próbálunk meg változtatni azóta is; vagyis nem az embereket próbáljuk meg elvinni a kiállítótermekbe, hanem a művészetet elvinni az emberek közé. Olyan helyekre, ahol amúgy is megfordulnának. Bízunk azóta is benne, hogy sikerül mindez... Évente rendszeresen szerveződnek e helyeken, azóta is kiállításaink (2011-ben például éppen a Szabadkai Képzőművészek Egyesületének tagjai állították ki munkáikat az Éder vendéglőben), de szervezünk kiállításokat a rendezvény idején a régió több településén is, így Komáromban, Érsekújvárott, Ógyallán, Gútán, Nagymegyeren is.

Versenyszerűen a 2010-es évtől kezdődően hirdetjük meg évente a zománcművészet e seregszemléjét, évente mindig egy központi tematika megadásával. Az eddigi évfolyamok mind-egyike egy-egy aránylag széles értelemzhető tematikához kötődően került meghirdetésre, a mind szélesebb körű részvételi lehetőség biztosítása érdekében. Kezdetől fogva jelentős az érdeklődés a rendezvény iránt, évente ötvenhatvan között mozog általában a versenybe bevezetett alkotók száma. Az első, versenyszerűen meghirdetett évfolyamot *Az otthon színei*, a másodikat az *Igaz mesék*, a harmadikat az *Üzenet*, a negyediket a *Szeretet*, az ideit pedig, az *Áhítat* tematikában próbáltuk meg összefogni. Az öt, versenyszerűen meghirdetett évfolyam során tizenhárom ország, Szlovákia, Magyarország, Csehország, Lengyelország, Oroszország, Lettország, Ausztria, Románia, Szerbia, Spanyolország, Ukrajna, Németország és Hollandia, több mint másfélszáz zománcművésze nevezte be alkotásait a rendezvényre, közülük sokan, állandó résztvevői lettek a seregszemlének (Szerbiából, a Vajdaságból, 2010-ben Bozsik Ferenc szerepelt alkotásaival). Minden évben szakmai zsűri bírálja el a beérkezett alkotásokat, s minden alkalommal egy Fődíjat, egy első, második

és harmadik díjat ítél oda az arra érdemes alkotóknak. A Seregszemle eddigi fődíjasai az évfolyamok sorrendjében: a csehországi Németh Endre, a magyarországi H. Barakonyi Klára, az orosz Ludmila Baitsaeva, a magyarországi Turi Endre, és az idei fődíjas, a szintén orosz Mikhail Selischev. S még egy, ám korántsem lényegtelen gondolattal visszatérve az elmúlt hat esztendőre: öt zománcművész részesült eddig a Tűzvirág Seregszemle *Életmű Díjában*. Mégpedig, az azóta eltávozott kecskeméti *Báron László*, továbbá a szintén kecskeméti *Turi Endre*, a klagenfurti *Golob Egidius*, a Vajdaságból, Szabadkáról elszármazott, ma a magyarországi Gönyűn élő *Fehér Margit*, valamint a komáromi *Kopócs Tibor*. Nevek, munkásságok, melyek, azt hiszem, önmagukért beszélnek.

S nemcsak a rangját emelte, de egyben elismerése is volt a rendezvénynek, hogy 2010-ben a Magyarországi Művészeti Szimpóziumok Társasága, először országhatáron túl, a rendezvény első három napján Naszvadon tartotta *XXI. Nemzetközi Symposion Találkozóját*, számos ismert képzőművész, művészetszervező és művészettörténész részvételével.

A zománcművészeti seregszemle mellett a második pillére a rendezvénysorozatnak az idén már éppen ötödízben megrendezésre kerülő nemzetközi képzőművészeti szimpózium, amely a rendezvény második évfolyamától kezdődően *Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskolaként* működik. Az idén mintegy hetven magyar, szlovák, cseh, orosz, holland, lengyel és szerbiai/vajdasági képzőművész töltött el több-kevesebb napot alkotómunkával a tíz nap során Naszvadon, s nagyjából hasonló a résztvevők száma minden esztendőben. Sok neves, a maga szakmájában elismert, annak elitjéhez sorolható képzőművész dolgozott itt az előzőek során és az idén is, együtt a ma még tán kevésbé ismert alkotókkal. A szabadiskola résztvevőinek nagyobb része természetesen a zománcművészet művelője (egy, erre az időre kialakított, jól felszerelt zománcműhelyünk áll rendelkezésükre), ám a szabadiskola már nem csupán a zománcművészethez kötődik. A zománccosok mellett festők, szobrászok, fafaragók, textilesek és további művészeti műfajok képviselői is résztvevői évente a rendezvénynek. Most, az

ötéves kisjubileuma kapcsán a rendezvénynek, talán nem árt újra felidézni, hogy annak idején az intézmény megalapításakor bizonyos címek odaítélésére is sor került. Az alapító Csemadok alapszervezet és a Szabadiskola Igazgatósága ekkor a *Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskola Alapító Szakmai Főtanácsadója* címet adományozta Gyergyádesz Lászlónak, a Kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely – ma már nyugalmazott – igazgatójának, aki azóta is állandó, odaadó szakmai segítőtje a rendezvénynek. A *Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskola Alapító Mestere* címet a komáromi *Kopócs Tibor*, a bardejovi *Mikuláš Lovacký*, a jaslói *Bogdan Samborski*, a Kutná Hora-i *Németh Endre* és *Jaroslav Rezler*, a pusztaszeri *Tóth Pál* és a kecskeméti *Kalmár Pál* kapta meg annak idején. Őket követően még további négy alkotó kapta meg a *Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskola Mestere* címet; a prágai *Radka Urbanová*, a pécsi *H. Barakonyi Klára*, a budapesti *Morelli Edit* és *Tóth Szvetlána*. Harmadik évfolyamával (két évvel ezelőtt) a rendezvény eljutott odáig, hogy (az elképzeléseknek megfelelően) a mesteri címeken túl az arra érdemesek a *Naszvadi Képzőművészeti Szabadiskola Bronzfokozatú Minősítésében* részesülhettek. Az idén például hároméves aktív részvételüket követően kapta meg – további alkotókkal egyetemben – e bronzfokozatú minősítést a már rendszeresen visszajáró két vajdasági képzőművész, Gyurkovics Hunor és Boros György is. Ötéves részvételüket követően pedig négyen (a bajai *Vörös Henriette*, a gönyői *Fehér Kornélia*, valamint a naszvadi *Birkuš Jozef* és *Dézi Gyula*) már az ezüsfokozatú minősítést szerezték meg ebben az esztendőben. S idén először a Szabadiskola *Életmű Díjának* odaítélésére is sor került. *Jaroslav Rezler* szobrászművész, a Középcsehországi Képzőművészek Szövetségének elnöke részesült ebben az elismerésben, háromnegyedszázados életjubiléuma alkalmából. Róla tudni kell, hogy kezdettől fogva a rendezvény egyik önzetlen támogatója, állandó résztvevője és a magyar képzőművészet és a magyarság egyik neves szószólója a csehországi régiókban.

A Szabadiskola létrehozásával egyértelmű volt a szándékunk: a képzőművészetben, s min-

ket illetően, a magyar képzőművészeti múltban nagy hagyományokkal rendelkező, ám mára már kicsit elfeledett formában, egy olyan művész-szellemi közösséget hozunk létre a rendezvény körül, melyben majd törvényszerű lesz e közösség tagjainak kölcsönös egymásrahatása. Törvényszerű lesz az alkotóműhelynek otthont és alkotó feltételeket teremtő település, régió tárgyi-szellemi értékeinek hatása az alkotó közösség egy-egy tagjára, hosszú távon pedig mindezek viszonzhatása a település, a régió szellemiségének alakulására. Én úgy érzem – bár ez természetesen egy hosszú távú folyamat kell, hogy legyen – ennek bizonyos jelei már érezhetőek. S egy további, nagyon lényeges dolog a Szabadiskolát illetően: az itt készült alkotások egy része, az alkotók adományaként, a szervező, vagyis a helyi Csemadok alapszervezet tulajdonába kerül. Ennek köszönhetően most már kialakulóban van egy komoly, értékes képzőművészeti gyűjtemény a szervezet birtokában, gyarapítva a település, a település közösségének szellemi értékeit, s megalapozva akár egy majdani állandó galéria létjogosultságát is.

A rendezvény harmadik pillérét képező *Művészetek Hete* rendezvénysorozat szórakoztató kísérőműsorai is igen népszerűek. Az előző évfolyamok során végigkísérték a rendezvény minden napját, idén pedig a rendezvény kezdő és záró hétvégéjére, három-három napra korlátozódtak. Sok neves sztárvendég és együttes megfordult már az elmúlt hat esztendőben a rendezvény színpadán, hazaiak, külföldiek egyaránt. Talán nem lényegtelen, hogy fontos szerepet szánunk minden esztendőben e szórakoztató rendezvénysorozat keretében mind a magyar, mind a környező országok népművészeti hagyományainak, értékeinek felvonultatására. Az utóbbi két esztendőben pedig népes kézműves vásár is gazdagította a rendezvényt.

Persze, tisztában vagyunk azzal, s ezt az évente idelátogatók is megtapasztalják, hogy egy ilyen nagyságrendű rendezvény már nemcsak az elképzelés, a szándék, hanem, talán leginkább az anyagiak függvénye. Megmondom őszintén, ezek biztosítása volt a legnehezebb az eddigiek során, s tisztában vagyunk vele, biztosan nem lesz egyszerű a továbbiakban sem.

De bízunk benne, hogy sikerülhet ezek után is.